

TOPLANTI TUTANAĞI

Orman Genel Müdürlüğü'nün 2021 yılı yatırım programda bulunan "Ulusal Havza Rehabilitasyon Stratejisi (UHRS)" belgesi hazırlık kapsamında; 13 Temmuz 2021 tarihinde 10.30- 15.30 saatleri arasında ilgili tüm kurumların geniş katılımıyla çevrimiçi "Açılış Toplantısı" düzenlenmiştir.

Proje Koordinatörü İbrahim Ergüven gündemi okuyarak toplantının açılışını yaptı.

Açılış konuşmasından sonra tanışma için katılımcılara söz hakkı verdi. Toplantıya Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı, Doğa Koruma Ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Kara yolları Genel Müdürlüğü, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi Orman Fakültesi, Orman Mühendisleri Odası, Çorum İl Özel İdaresi, Kayseri Orman Bölge müdürlüğü, Ordu Büyükşehir Belediyesi OSKİ Genel Müdürlüğü, Çölleşme ve Erozyonla Genel Müdürlüğünden katılım sağlanmıştır.

Proje Koordinatörü İbrahim Ergüven açılış ve tanışma programından sonra kısaca gündemi tanıttı.

GÜNDEM

- Açılış ve Tanışma
- Orman Genel Müdürlüğü'nün Tanıtım Sunumu
- Kurumların Sunumları- 5'er Dakika
- Ulusal Havza Rehabilitasyon Formatının Sunumu ve Müzakereler
- Bundan Sonra Takip Edilecek Yol Haritası ve Kapanış

Proje Koordinatörü İbrahim Ergüven Programın akışı hakkında genel bilgilendirme konuşması yaptı. Sunum yapacak kurumların isimlerini verdi. Öneri ve istek olup olmadığını sorduktan sonra Orman Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Gündem sunumuna başlanmıştır. Gündem sunumunun ardından paydaş kurumların sunumlarıyla devam etmiştir.

Kurumların Sunumları;

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü sunumu; Etüt, Planlama ve Tahsisler Dairesi Başkan Yardımcısı Ahmet S. ESENGÜN tarafından yapılmıştır. Proje Kapsamında bugüne kadar yapılmış ve yapılmakta olan DSİ faaliyetlerini kısa bir sunumla özetledi. DSİ'nin görev aldığı Entegre Havza Rehabilitasyon projelerini listeledi ve genel bilgilendirme yaptı: Çoruh Nehri Havzası, Murat Nehri Havzası, Bolaman Nehri Havzası, Çekerek Nehri Havzası.

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü sunumu; Alan ve Ziyaretçi Yönetimi Şube Müdürü Uğur Çıtlak ile başlamıştır. Genel müdürlüğünün teşkilat yapılanmasını, yürütülen uluslararası süreçleri, devam eden dış kaynaklı projeleri ve müdürlüğün genel faaliyetlerini kısa bir sunumla özetlemiştir. Biyolojik Çeşitlilik Envanteri kapsamında yaklaşık 852.000 deneme alanıyla 918 uzman çalıştırılarak 81 ilin envanterinin tamamlandığını söylemiştir. Bu veri tabanına www.nuhungemisi.gov.tr adresinden ulaşılabilir. Doğa Turizmi, Sulak Alanların korunması konularında gerçekleştirdikleri çalışmalardan bahsetmiştir. İlgili Şube Müdürü Serap Karkın Avrupa Peyzaj Sözleşmesi ve bu kapsamda yaptıkları çalışmalardan bahsederek sunumu bitirmiştir.

Karayolları Genel Müdürlüğü sunumu; Karayolları Samsun Bölge Müdür Yardımcısı Emine Balaban tarafından yapılmıştır. Müdürlüğün yol ağını, köprü ve tünel yapılanmasını kısaca bahsedip

Bolaman-Perşembe Havzası içinde kalan bu yapıları özetlemiştir. Diğer kurumlardan olan beklentilerini listelemiştir:

- 1- Proje kapsamında imalat yapacakları saha içerisindeki kurumların altyapı tesisleri ve kamulaştırma sınırları içerisindeki taşınmazların deplaselerinin ilgili kurumlar tarafından yapılmasını
- 2- Çalışma güzergahımızın dışındaki yerlerden de yine ilgili kurum ve kuruluşlar bir şekilde geçecekse bir protokole tabi olması.
- 3- Mera ve Orman gibi arazilerde bir miktar kamulaştırma yapılacaktır ve bu talepler yakında başlayacaktır. Bu süreçte diğer kurumların gerekli hassasiyeti göstermesi talep edilmiştir.

Su Yönetimi Genel Müdürlüğü sunumunu; Havza Yönetimi Daire Başkanlığından görev alan Hande Sahtiyancı Özdemir ile başlamıştır. Genel müdürlüğünce gerçekleştirilen nehir havza yönetim planlarına ilişkin kısa bir sunum gerçekleştirmiştir. Mevzuattan bahsettikten sonra nehir havza yönetim planları kapsamında Genel müdürlüğün yaptığı çalışmalara değinmiştir. Taşkın ve Kuraklık Yönetimi Dairesi Başkanlığından Serdar Özcan, Genel Müdürlüğün Taşkın Yönetim planlarıyla ilgili çalışmaları adlı sunumuyla devam etmiştir. Sunuda; mevzuat, yapılan çalışmalar, risk ve tahliye haritaları ve alınan tedbirler başlıkları altında genel bir bilgilendirme yapmıştır. Yapılan proje çıktılarının paylaşıldığı "Ulusal Su Bilgi Sistemi" (<http://usbs.tarimorman.gov.tr>) hakkında bilgilendirme yapıp verilere ulaşılabileceğini söyledi.

Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü sunumunu; Orman Mühendisi Mesut Yılmaz tarafından gerçekleştirildi. Ulusal Havza Rehabilitasyon Stratejisi kapsamında Genel müdürlüğün yaptığı faaliyetleri anlatan kısa bir sunum yapmıştır. Yasal dayanak konusu anlattıktan sonra Havza yönetimi esaslarına değinmiştir. Havza yönetimindeki genel amaçları özetleyip Havza Islahı konusuyla devam etmiştir. Havzadaki genel sorunları açıklayıp bu sorunların doğurduğu sonuçları özetleyip bu sorunlara karşı alınan önlemleri açıklamıştır. Entegre projelerin gündeme alınmasında öncelik kriterlerinden bahsedip Rehabilitasyon projeleri genel seçim kriterlerini özetlemiştir. Ormanlık faaliyetleri kapsamında Sıcak Nokta (hotspot) analizi için kullandıkları modeli özetleyip yararlı olabileceğini belirtti.

Öğlen arası

Mustafa Şahiner; Sirkülasyon fazla olmakta ve kurumsal hafıza yeni göreve gelen arkadaşlara aktarmada sıkıntılar yaşanmaktadır. Bunların önüne geçilmesi ve bir yol haritamız olması açısından strateji belgesinin hazırlanmasını biz önemsiyoruz. Misyonumuz gereği bizim bazı hususları dile getirmemiz gerekiyor. 2021 yılının başında Orman Genel Müdürlüğüne hem Bolaman-Çekerek projelerimizin hem de diğer projelerimizin ön altyapısı olması açısından 2 adet yazı göndermiştik. Havza rehabilitasyon projelerinde birkaç hususun önceliklendirilmesini arzu ediyoruz. Projelerimizde sürdürülebilirliğe yer verilmesine hem biz hem de Dünya bankası önem vermektedir. Bu projelerimizin ölçülebilir, değerlendirilebilir olması etki analizlerinin yapılabilir olması, yaşanan sorunların ve diğer yandan da olumlu çıktıların bu strateji belgesine yansıtılması ve bizim yol haritası olması açısından önemli görmekteyiz. Sahada edinilen bilgi birikiminin bu strateji belgesinde yer alması önemli. Ayrıca paydaşların sorumluluklarının net belli olması: hangi kurumumuz neler yapacak, neler yapması gerekli, birbirinin görev alanına girip girmeme durumlarının strateji belgesinde net olarak belirlenmesi önemli. Bolaman-Çekerek projelerinde olduğu gibi büyük kamuoyunda beklentisi oluşturmayacak projelerin dizayn edilmemesi bizler için önemli. Proje kapsamına aldığımız her bir yatırım ve faaliyetin yatırım programında yer alması mümkün olamamakta. Projelerin finansal yapısı, altyapı yatırımlarının çerçevesinin çizilmesi strateji belgesinden beklediğimiz en önemli maddelerden birisi. Kırsal alanlara yönelik gelir getirici faaliyetler kapsamında neler yapılacak ve bunların temel ilkelerinin belirlenmesi

önemli. Özellikle yörenin ihtiyaçlarını dikkate alınarak havzalar arası önceliklendirilmesinin yapılmasına önem veriyoruz.

İsmail Belen; Gelineen noktada hedefimiz bu, çok güzel özetlediniz. Kalkınma planında ne hedefleniyorsa ve ülkemizin hangi öncelikleri varsa ilgili kurumlar ile iş birliği halinde bunları yapmayı hedefliyoruz. Değindiğiniz bütün noktalara katılıyorum ve ilave şunu eklemek istiyorum: kurumlarımız hangi projeleri yapıyorsa hepsi ana bir şemsiye altında, bir bakış açısı altında, kalkınma planı altında veya hükümetimizin öncelikleri altında birleşsin ve o havuzda yürüsün.

Yusuf Serengil; Bu bölümde Strateji belgesinin içeriğini tartışacağız. Bir taslak geliştirmeye çalıştık ve burada kritik olan şey paydaş ve kurumların entegrasyonu. Burada altının çizilmesi gereken nokta şu: Bu strateji belgesi iki tane temel plana altlık oluşturacak. Biri entegre peyzaj restorasyon planları diğeri mikro havza planları. Bu planla biraz daha planlamalarımızı yukarı havzaya odaklamak ve doğa temelli çözümlere odaklanmayı amaçlıyoruz. Bir havzadaki gurup gurup veya mozaik şeklinde bulunan tarım, orman ve mera gibi arazilerin planlanmasına peyzaj planlama diyoruz. Direnç kavramı ise oradaki ekosistemin dışardan gelen etkilere karşı kendini koruyabilmesi, dayanıklı olması anlamındadır. Buradaki mantık biraz daha havzalardaki arazi kullanımını iklim değişikliği ve benzeri risklere karşı dirençli hale getirecek bir yaklaşım geliştirmek. Bunun iki nedeni var. 1) Önümüzde iklim değişikliği diye bir risk var ve buna karşı ülkemizi ve havzalarımızı dirençli hale getirmek istiyoruz. 2) Havzaların üst kısmı ile alt kısmı arasında yukarı-aşağı yeşil çözümler gibi kavramları entegre etmek. Belgenin içeriğine bakacak olursak önsöz, kısaltmalar, tanımlar kısmı olacak. Bunlar çok kritik çünkü tanımlar kısmında kurumlar arası farklılıklar olabiliyor. (1) Giriş kısmı, (2) Mevcut durum analizi, (3) ulusal havza rehabilitasyon stratejisi, (4) strateji belgesinin konusu, uygulaması, izlenmesi ve değerlendirilmesi olmak üzere 4 bölüm ön gördük. Birde ekler kısmı mevcuttur.

Tanımlar kısmında ekosistem, restorasyon/rehabilitasyon, ekosistem restorasyonu, sürdürülebilir arazi yönetimi, peyzaj, peyzaj yaklaşımı, entegre peyzaj yönetimi, havza, entegre havza yönetimi, havza rehabilitasyonu, kırsal kalkınma, doğa temelli çözümler gibi kavramları burada çözmeyi ve geniş bir şekilde açıklamayı hedefliyoruz.

Giriş kısmında; Amaç ve kapsamı, dayanakları ve hazırlık sürecinden bahsedilecek. Mevcut durum kısmında; Ulusal ve Uluslararası literatür, Ulusal ve Uluslararası mevzuat, Kurumsal çerçeve ve analizi, Ulusal stratejiler ve belgelerle etkileşim, Peyzaj/Havza terminolojisinin oluşturulması, Geçmiş Rehabilitasyon Çalışmalarından Örnekler ve Dersler, Türkiye havzaları ve peyzaj değerleri, Havzalarımızın ekolojik değerlendirmesi, Afet risk değerlendirmesi, Çevresel ve sosyo-ekonomik değerlendirme, Havza yaklaşımını esas alarak yapılmış olan/planlanan yatırımların değerlendirilmesi, Havzaların önceliklendirilmesinde takip edilebilecek ulusal ve uluslararası örnekler, Önceliklendirme yaklaşımları, İklim değişikliği senaryoları - Havzaları İçin İklim Değişikliği Senaryoları, Havzalarda iklim değişikliğinin etkilerine yönelik genel kırılganlık ve risk değerlendirmesi, Havzaların sosyal ve ekonomik yönden genel bir değerlendirmesi, Havzalarda Arazi Kullanımı ve Arazi Kullanım Değişikliğinin Genel Değerlendirmesi, Havzaların doğal afetler yönünden değerlendirilmesi konu başlıkları olacaktır.

Stratejinin ana gövdesi olan üçüncü bölümde; (1) Vizyon ve Misyon, (2) İlkeler, (3) Amaçlar, Beklenen Etkiler, Eylemler, Göstergeler ve Çıktılar, Kurumsal Düzenlemeler, Veri Tabanları yer alacaktır. Son olarak; Strateji Belgesinin Koordinasyonu, Uygulanması, İzlenmesi ve Değerlendirilmesi kısımları belgenin dördüncü kısmını oluşturmaktadır.

Ekler kısmı ise; (1) Havzalar İçin "Entegre Havza/Peyzaj Yönetimi/Restorasyonu Planları (ILMP)– Genel Çerçeve ve (2) Alt Havzalar/Mikro havzalar için "Entegre Alt Havza/Mikro Havza Yönetimi/Restorasyon Planları (MCP) – Genel Çerçeve kısımlarından oluşacaktır.

Bu içerik hakkındaki görüş ve önerilerinizi alalım ve kaydedelim ve ilerleyen haftalarda bunları taslak belgemize ekleyelim.

Alper Tolga Arslan; Bizim ülkemizde planlama sorunu yok, uygulama sorunu var. Özellikle taşkın yönetimle ilgili sunada olduğu gibi bütün risk analizleri ortaya konulmuş fakat analizler pek dikkate alınmadan yapılaşma olmuş. Planlama yapılmış fakat uygulama planlamanın önüne geçmiş. Bizim yaptığımız çalışmanın temeli de bu. Bu tür sorunları baştan çözebilecek yaklaşımları ortaya koyacak ulusal havza strateji belgesini oluşturmak. Belge ile ilgili birkaç önerim olacak: Tanımlar kısmında bulunan restorasyon kavramı diğer kavramlara göre daha sıkıntılı. Çünkü alanı aslına geri çevirme çalışıyoruz ve bu aşamada da birtakım belgelere ve veriler ulaşmakta sıkıntı yaşayacağımızı düşünüyorum. Bu yüzden rehabilitasyon kavramını daha uygulanabilir olarak görüyorum

Toplantının “son 1 saat 20 dakikalık” kısmı bu tutanağa eklenecektir.